

Урок № 14

Тема. Основні пунктограми в простому і складному реченнях, у реченнях з прямою мовою та в діалозі. Пунктуаційний аналіз.

Мета: повторити основні пунктограми в простому і складному реченнях, у реченнях з прямою мовою та діалозі; удосконалювати пунктуаційні вміння учнів; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати у школярів любов до рідної мови.

Внутрішньо-предметні зв'язки: стилістика (стилістичний синтаксис).

Міжпредметні зв'язки: література (виразне читання поетичного (тексту)).

Тип уроку: урок систематизації та узагальнення вивченого й розвитку практичних умінь.

Хід УРОКУ

I. Мотиваційно-організаційний етап

II. Процесуально-діяльнісний етап

1. Конструктивне завдання

► Доповніть прислів'я та приказки, використовуючи матеріал з довідки. Поясніть постановку розділових знаків у наведених складних реченнях. Як впливає інтонація речення на його розділові знаки? Визначте типи складних речень. Зробіть висновок, для яких жанрів художньої літератури властиві ці синтаксичні конструкції.

1. Баба з воза — ... 2. їдь тихо — обминеш лихо. 3. Життя як стерня: ... 4. Від гніву старієш, ... 5. Всяк розумний по-своєму: ... 6. Чим розумний стидається, ... 7. Казав Наум: ...

Довідка: не пройдеш, ноги не вколовши; а від сміху молодієш; тим дурний величається; кобилі легше; обминеш лихо; один спершу, а другий потім; візьми на ум.

2. Індивідуальна робота

► Прочитайте виразно, розставте розділові знаки, поясніть їх уживання. Який поетичний уривок не є складним реченням?

1. І снівсья сон мені неначе

Десь у холодній чужині

Якийсь вигнанець гірко плаче

І заздрить мертвому мені. О. Олесь

2. Грати словом долею грати.

Різні в нього бувають майстри.

Можна слово привчити на бровах стояти

Чи кататись плескавчиком із гори...

Г. Світлична

2. Попереджувальний диктант

► Перепишіть речення, поясніть у них пунктограми.

1. Буди вже, ясне сонце, комашину, дерева, трави — все буди від сну (М. Самійленко). 2. Нелегко стати людиною, чесне слово Дарвіна (В. Слапчук). 3. Чудові дні кінчаються жовтневі, здається, суму і не може бути... (М. Гірник). 4. Вже день здається сивим і безсилим, і домліває в зарослях ріка... (В. Симоненко). 5. Десь кінь скубе отаву і дзвонять пута на його ногах (В. Сосюра). 6. Ластівки літають низько — то вже дощ та буря близько (М. Щербак). 7. На долині стало темніше: тут піднімався на лапи туман... (М. Стельмах). 8. Я люблю їхати на поле тоді, як ниви зеленіють та хвилюються зеленими хвилями; коли обважнілі колоски черкаються об голову, об вуха; коли ниви поцяцьковані синіми волошками та червоними маківками (І. Нечуй-Левицький). 9. Спитала смерть у мудреця: «Якої хочеш смерті?». А він говорить: «Я б хотів за книгою умерти». Спитала смерть у вояка: «А ти б хотів якої?». А він: «Геройськи у бою накласти головою!». Спитала у закоханих, що стріла серед ночі... «А ми,— говорять їй вони,— ніякої Не хочем» (С. Тельнюк).

Пунктуаційний аналіз

► Виконайте пунктуаційний аналіз речень, використовуючи наведену послідовність і зразок аналізу.

Порядок пунктуаційного аналізу

1. Записати речення, підкреслити пунктограму.

2. Коротко сформулювати пунктуаційне правило і записати його (для того щоб сформулювати правило, необхідно виконати характерні аналітико-графічні роботи — визначити головні члени речення і підкреслити їх, відокремлені чи однорідні члени речення).

3. Накреслити графічну схему речення, позначивши в ній умови постановки (або відсутності) розділового знак.

Примітка: якщо в реченні декілька пунктограм, то кожен нумерують й аналізують окремо.

Зразок пунктуаційного аналізу складного речення

1. Ще на підході до рідної хати пізнав Микола калину,¹ що пишно росла під вікнами,² сягаючи стріхи.³

2. 1 пунктограма — кома між частинами складнопідрядного речення.

2 пунктограма — відокремлена обставина, виражена дієприслівниковим зворотом,

3 пунктограма — крапка в кінці речення.

3. 1 пунктограма:

2 пунктограма:

III. Контрольно-рефлексивний етап

► Продовжте речення. Накресліть схеми, визначте види підрядних речень.

1. Я щасливий, тому що...

2. Я вважаю, що...

3. Щоб досягти мети, потрібно...

IV. Домашнє завдання

► Зробити пунктуаційний аналіз речень.

Не знаю, чим нагодувати душу: я розгорнув книжку, та в ній стільки солодкуватості, що липнуть до пальців сторінки, потім я подивився кіно, та в ньому стільки бруду, що захотілося сходити в лазню, а послухав музику — вона виявилася зовсім неперетравною... (3 журналу). 2. Пирогову належать слова: «Ми всі знаємо, що треба поважати старість..., але не всі знають, що й молодість потрібно поважати...» (3 календаря).

Урок № 15

Тема. РМ №7. Читання текстів різних стилів, типів, жанрів мовлення. Оцінка використаних автором мовних засобів, аналіз структури тексту.

Мета: удосконалювати навички різних способів читання, вчити аналізувати зміст, структуру, мовне оформлення тексту; розвивати комунікативно-мовленнєві вміння, аналітико-синтетичне мислення; виховувати у школярів за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу патріотичні почуття, бережливе ставлення до природи.

Обладнання: пам'ятка, підручник «Українська мова, 11 кл» на сайті ліцею.

Внутрішньо-предметні зв'язки: синтаксис (текст), лексикологія (терміни).

Міжпредметні зв'язки: література, біологія, екологія.

Тип уроку: урок розвитку мовленнєвих умінь (урок читання).

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Мотиваційно-організаційний етап

► За афоризмами сформулюйте тему, мету і завдання уроку.

1. Очі читача більш суворі судді, ніж вуха слухача (Вольтер). 2. Мистецтво читати — це мистецтво мислити за деякої допомоги іншого (Е. Фаге). 3. У книгах ми жадібно читаємо про те, на що не звертаємо уваги в житті (Е. Кроткий).

II. Актуалізація опорних знань учнів

1.Бліцопитування

► Дайте відповіді на питання:

- Що передбачає процес читання? (Сприймання писемного повідомлення, визначення актуальної інформації, її засвоєння).
- Від чого залежить вибір способу читання: вивчального, ознайомлювального, вибіркового? (Від комунікативних завдань, що їх необхідно розв'язати.)
- Яким способом читання ви скористаетесь для складання анотації статті з журналу «Наука і світ»?

2.Робота з пам'яткою

► Ознайомтеся з пам'яткою. Основні її положення занотуйте.

Пам'ятка для читача

Для усвідомлення прочитаного доцільно з'ясувати:

- Чи нова це інформація?
- Що нового дізналися?
- Чи суперечить інформація тому, що вже відомо?
- Що в прочитаному здивувало?
- Які запитання постали?
- Чи корисна нова інформація?
- Як можна використати здобуту інформацію?

III. Процесуально-діяльнісний етап

1.Творче конструювання

► Зберіть «розсипаний» текст так, щоб з нього вийшли завершені речення. Продовжте висловлювання, зберігаючи авторську тональність. Визначте тему, стиль, тип мовлення. Відповідь обґрунтуйте. Свої міркування підкріплюйте словами з тексту.

Ліс, фільтр, пречудовий, біологічний, повітря.

Це, велетенська, де, унікальна, найскладніші, й, універсальна, лабораторія, процеси, відбуваються, безперервно, й, біологічні, яких, від, доля, залежить, всього, на, живого, землі.

2.Міні-дослідження

► Прочитайте текст. Визначте його стиль, тип і жанр, тему й основну думку (глибинний зміст). Відчуйте його естетичну цінність. Знайдіть у тексті думки, які прямо не сформульовані, але їх можна прочитати з підтексту. Проаналізуйте художні засоби, що увиразнюють основну ідею твору. Зверніть увагу на особливості побудови поезії.

Куди ти ділась, річенько? Воскресни!

У берегів потріскались вуста.

Барвистих лук не знають твої весни,

І світить спека ребрами моста.

Голос криниці, чого ти замовк?

Руки шовковиць, чого ж ви заклакли?

Вікна забиті, і висить замок —

Ржава сережка над кігтиком клямки.

(З творів Л. Костенко)

3.Самостійна робота

► Спишіть текст, розставляючи пропущені розділові знаки, поясніть їх уживання. З'ясуйте його стильову і жанрову приналежність. Знайдіть у тексті синоніми, визначте їх походження.

Біографія — це життєпис. Біографія може бути науковою, художньою, академічною, популярною. На основі фактичного матеріалу вона пропонує картину життя людини, розвиток її особистості у зв'язку з суспільними обставинами епохи (З журналу).

III. Контрольно-рефлексивний етап

IV. Домашнє завдання (на вибір)

1. Дібрати цікаву інформацію про життя відомого українського вченого (за профілем навчання), оформити матеріали у вигляді інформаційного буклету за допомогою програми Publisher.

2. Підготувати біографію видатного українського вченого (за профілем навчання). Який жанр ви для цього оберете? Якими способами читання будете користуватися в процесі підготовки матеріалу?